

Ni frågar?

Professor
Herbert Tingsten

Professor
Gunnar Dahlberg

Professor Gunnar
Westin Silverstolpe

Professor
Erik Lönnroth

Professor Torgny
T:son Segerstedt

Docent
Folke Lindberg

VECKANS FORUM

Dessa svara!

TYSKLANDS BEHANDLING EFTER KRIGET

Det skulle inte innebära någon orimlig belastning för Tyskland att ersätta den materiella skadegörelse som det åsamkat andra länder. Om planerna på Tysklands delning, tysk »national-karaktär» och österrikisk antisemitism

Det debatteras dessa dagar mycket om Tysklands behandling efter kriget. Man har väckt förslag om en uppdelning av Tredje riket i furstendömen, man har ponerat en förflyttning av Tysklands huvudpunkt till den gamla kejsarstaden Wien och man har tänkt sig en uppdelning av Tyskland i tre stora delar, styrda av stormakterna som mandat, ytterligare förslag att förtiga. I ett fall är man dock nästan rörande eniga: det tyska folket skall betala krigskostnaderna och helst med ränta.

Tanken är på sitt sätt absurd. Ett besegrat folk i Tysklands ställning kan aldrig betala de skador, som det förorsakat, såvida det inte hålles i slavtjänst under århundraden och därav följer, att detta krig kommer att få sonas av framtida tyska släktled, som aldrig haft något därmed att skaffa. Enligt psykologerna av facket finns det heller ingen specifik nationalkaraktär och det torde därav framgå hur oberättigad en framtida utsagningspolitik av Tyskland måste bli, en utsagningspolitik, som skulle komma att dölja sig under skenet av att de dolda, destruktiva dragen i det tyska folkkyntet måste hållas nere. Om något skall verka uppammande på Hitler-myten, så torde det vara ett decentraliserande och omotiverat undertryckande av »Tredje riket!».

En human behandling av Tyskland — sedan de genuint nazistiska elementen eliminerats — torde, enligt mitt förmenande, vara den enda möjligheten att skapa en positiv fred i Europa. Varför man tycks så ovillig att slå in på den vägen överlåter jag åt Er att besvara. A r a m.

Edra frågor äro till stor del av den beskaffenhet, att de icke kunna vetenskapligt besvaras. Jag kan emellertid giva några upplysningar, som kunna bidra till problemens klargörande, samt i någon mån deklarerat mina subjektiva synpunkter.

Edra uttalanden rörande ett tyskt skadestånd äro icke alldeles klara. På ett ställe talar Ni om betalning av »krigskostnaderna», på ett annat om betalning av de skador som Tyskland förorsakat. Efter samråd med professor Westin Silverstolpe vill jag betona, att man här måste göra en bestämd åtskillnad. Säkerligen skulle Tyskland, utan att det innebure någon orimlig belastning, på några årtionden kunna ersätta den skadegörelse som skett på egendom i främmande land; sannolikt vore det också möjligt att er-

sätta det kapitalvärde, som de i världskriget fallna kunna sägas representera. Man får i detta sammanhang komma ihåg att den tyska nationalinkomsten under senare tid beräknats till ett hundratal milliarder kronor om året och att under de senaste åren minst 60 procent därav gått till kriget, direkt eller indirekt. Om i framtiden samma del av den tyska produktionen användes för att ersätta motståndarnas skador och förluster skulle icke detta, som Ni förutsätter, taga en tid av århundraden utan blott några få årtionden. Även med en vida mindre sträng regim vore en sådan ersättning tänkbar. Att betala alla motståndarnas utgifter för kriget skulle däremot utan tvivel vara ogörligt. Med det sagda har jag inte velat ta ställning till frågan om det tyska skadeståndet, utan endast framhäva vissa närliggande synpunkter. Många andra faktorer måste uppmärksammas, om man vill komma till en slutsats, så t. ex. tyska skadeståndsleveransernas inflytande på näringslivet i andra länder. Slutligen vill jag erinra om att de skadeståndssummor, som Tyskland under början av 1920-talet och i början av 1930-talet var skyldigt att erlagga men i själva verket endast i begränsad omfattning erlade, vore obetydliga i jämförelse med de summor som årligen efter nazismens seger användes på upprustning och krig (jfr t. ex. Schwarzschild, En värld i trance, sid. 144 ff.). De summor, som Tyskland faktiskt utbetalade, införskaffades för övrigt till större delen genom aldrig betalda lån från andra länder, främst Förenta staterna.

I likhet med Eder tror jag icke på att en uppdelning av Tyskland skulle innebära någon lösning av problemet. Så länge de segrande makterna ockupera Tyskland måste naturligtvis något slags uppdelning äga rum, men att återgiva Tyskland självständighet och samtidigt klyva det i två eller flera mindre stater förefaller mig meningslöst. Sannolikt skulle samhörighetskänslan snart leda till att Tyskland på nytt enades, såvida icke segermakterna vore beredda att med vapenmakt inskrida för att hindra detta — vilket i sin tur vore ägnat att aktivera den tyska nationalkänslan. Vid sidan av denna sak faller frågan

om återupprättande av det före 1938 självständiga Österrike.

Jag kommer sedan till huvudfrågan om en »human» behandling av Tyskland. Svårigheten ligger just däri, att man kan ha olika mening om vad humanitet i detta fall innebär — alla anse sig väl vara förespråkare för humana metoder, även om de förorda de mest skilda behandlingssätt. Liksom Ni utgår jag ifrån att bestraffning av krigsförbrytare efter detta krig bör och kommer att ske. Redan definitionen av detta begrepp möter emellertid utomordentliga svårigheter. Att bestraffa några tiotusental krigsförbrytare, men i övrigt erkänna Tysklands självständighet och t. o. m. stryka alla skadeståndsfordringar — vilket Ni närmast synes önska — vore enligt min mening i hög grad oklokt. En tid av ockupation och ett utkrävande av rimliga skadeståndsprestationer kan bara leda till att de nationalistiska tendenserna i Tyskland definitivt undanröjas. Så länge ett system av stater existerar kan man icke undgå att framtida generationer i en stat få betala för sina förfäders misstag eller brott. De nu levande engelsmännens och amerikanarnas barnbarn komma att få vidkännas ekonomiska konsekvenser av detta krig; ligger det något för vanlig rättsuppfattning stötande i att barnbarnen till de nu levande tyskarna i någon högre grad få bidra till krigsskadornas ersättande?

Bakom Edra rader ligger sannolikt en allmän reaktion mot den särskilt på sista tiden framträdande tendensen att betrakta tyska folket i gemen som en samling förbrytare, för vilka knappast några straff äro hårda nog. På denna punkt kan jag helt instämma med Eder. Att göra hela tyska folket ansvarigt för nazismens missgärningar är helt enkelt tanklöst eller dumt. Förställningen om en ärftlig tysk nationalkaraktär av speciellt dålig beskaffenhet är alltför barnslig för att kräva ett bemötande. Något riktigt torde däremot ligga i uppfattningen att en betydande del av tyska folket genom uppfostran och propaganda sedan något sekel tillbaka bibringats farliga och oriktiga åsikter om det egna folkets speciella värde, om kriget såsom gott och nödvändigt o. s. v. Men man måste ihågkomma, dels att detta icke gäller hela folket, dels att de unga generationerna saknat varje möjlighet att värja sig mot den nationalistiska propagandan, dels att de nya generationerna kunna och böra uppfostras i annan anda.

I anslutning till det nu sagda vill jag erinra om ett par förhållanden, som man ständigt är benägen att fördölja i sina försök att stämpla

hela tyska folket såsom nazistiskt. Nationalsocialismen har aldrig vunnit majoritet vid ett tyskt val för diktaturens upprättande. Av de omkring 40 procent av de röstande, som vid det sista fria valet röstade för nazismen, kunde säkerligen endast ett fåtal förutse, att rörelsens seger skulle innebära en terroristisk diktatur. Av den tyske genomsnittsväljaren kan man icke fordra bättre omdöme än av högt bildade svenska tidningsmän, och i den svenska pressen räknade man ännu på våren 1933 i stor utsträckning med att den nazistiska regimen skulle bli någorlunda anständig och human, om också präglad av betydande maktkoncentration. Sedan diktaturen väl införts ha dels möjligheterna till opposition — utan risk att bli ihjälslagen eller avrättad — varit obefintliga, dels ha de värsta våldsdåden varit okända för massan av folket. En svensk riksdagsman, som icke är eller varit nazist, kunde efter en resa i Polen flera månader efter ockupationen skildra förhållanden i detta land såsom i stort sett förträffliga; då denne bildade och politiskt erfarne person vid besök i Polen kunde förbli okunnig om den tyska regimens verkliga innebörd, bör en liknande okunnighet hos massan av hemmatyskar icke förvåna. De avslöjan-

den som nu komma från de tyska tortyrkamrarna äro säkert mera överraskande för många tyskar än för oss svenskar, som i en någorlunda fri press kunnat läsa om de nazistiska metoderna t. ex. i Norge och i Polen.

Till slut ett ord om antisemitismen. Denna framställes ofta som ett typiskt utslag för tysk mentalitet. I själva verket har den före nazismen spelat en utomordentligt ringa roll i tysk politik. Vida starkare har den varit i Österrike, som nu allmänt, och till stor del med rätta, skildras som ett oskyldigt offer för nazismens våldsmetoder. Det kristligt sociala parti, som i stort sett hade ledningen i Österrike och särskilt i Wien både före det första världskriget och under mellankrigsperioden är i själva verket det enda stora parti som i det moderna Europa haft antisemitism som en väsentlig programpunkt. Det är främst härifrån som Hitler fått sina föreställningar om judarna.

Herbert Tingsten

Herbert Tingsten.

ÄR KVINNAN MINDRE PATRIOTISK OCH MINDRE MORALISK ÄN MANNEN I KRITISKA TIDER?

Bland landsförrädare torde männen vara i förkrossande majoritet. Men kriget har lärt oss, att både männens och kvinnornas fostran borde ges större pregnans och bestämdare målsättning

Det har vid upprepade tillfällen omdiskuterats man och man emellan, att de som var snarast till att svika sitt fosterland och knyta förbindelser med ockupationsmakten var kvinnorna, i all synnerhet de yngre, som ännu ägde något av könets makt och oro. Bobrikofftiden i Finland ger exempel härpå även beträffande kvinnor ur de »högsta» samhällsskiktet, och vår tids finska soldater lär ha gjort samma erfarenhet beträffande sina kvinnors förhållande till de tyska främlingarna i välskyddade depåer och etapper långt bakom frontlinjerna. Från Norge och Danmark har liknande erfarenheter sports. Signifikativa företeelser har förekommit även i vårt eget land i samband med beredskapen. Såsom förbandschef har jag haft tillfälle möta många tragedier, dels sådana där beredskapsänkan eller fästmon »svikit», dels sådana där mina egna män, uniformerade främlingar på sin förläggningssort någonstans, varit orsaken till skilsmässor och äktenskapliga haverier.

Jag frågar: är inte dessa alltför vanliga företeelser ett socialt problem, som alltför litet påtalats och belysts, och bör inte kvinnans etiska fostran ges en större pregnans och bestämdare målsättning med avseende på vad här påtalats? Och vidare: är kvinnan i gemen med sina i kritiska tider allt för ofta dokumenterade asociala benägenheter verkligen lämpad och berättigad att bisitta vid rådslagen om vårt lands och dess olika samhällens ve eller väl? Soldat.

När Soldat frågar om den kvinnliga trolösheten i samband med krig och ockupation är ett socialt problem, så vill jag svara, att det kan jag inte anse att den är. Krig och ockupation är dock inte normala tillstånd och vi kunna därför inte rimligen inrätta våra samhällen så, som om de vore det. Däremot tycks t. ex. i Norge behandlingen av tysketöserne och deras barn bli ett problem som man möjligen skulle kunna kalla socialt. Vad barnen beträffar föreligger det, så

vitt jag kan förstå, en risk att de komma att bilda en pariaklass från vilken kriminella element komma att rekryteras. Inte bara därför att man har grundad anledning misstänka att de bära på dåliga arvsanlag, utan även därför att de aldrig få någon möjlighet att växa in i det norska samhället. Jag antager att Norge här endast är ett typfall, och att samma problem finnas i alla f. d. ockuperade länder.

Soldats problemställning är något oklar. Men den genomgående tendensen i frågan är den: kvinnorna fraterniserar lättare med fienden, vilket Soldat anser bero på en asocial läggning. Härav följer då även att kvinnan skulle vara mindre lämpad att deltaga i rådslagen om vårt lands ve och väl. Nu skulle man väl vid detta resonemang först och främst vilja säga, att kvinnorna hitintills ju inte i någon nämnvärd grad deltagit i ovannämnda rådslag. I den mån man anser att rådslagen är skuld till den nu rådande situationen kunna vi alltså knappast göra kvinnorna till syndabockar. Därefter kommer man arbetskvinnor relativt sett större än antalet samarbetskvinnor relativt sätt större än antalet samarbetsmän? På den frågan kan jag inte lämna något säkert svar, eftersom jag inte äger någon statistik om den saken. Men det skulle i allra högsta grad förvåna mig om inte även bland landsförrädarna männen voro i en förkrossande majoritet. Säkert vet jag det, som sagt, inte, men nog har jag på känn att det förhåller sig så.

Låt oss antaga att det är förhållandet. Då faller Soldats problem till marken. Vi ha inte någon särskild anledning att speciellt studera den kvinnliga förrädarmentaliteten. Å andra sidan beror inte den mindre frekvensen av kvinnor

bland förrädare (om vi alltså antager att den är mindre) på att kvinnorna skulle vara mindre asociala än männen. Snarare beror det på att kvinnorna, som vi ovan sagt, spelat en mindre roll i rådslagen och därför även varit mindre värda för fienden. De ha inte haft någon möjlighet att genom sina nyckelpositioner hjälpa ockupanten och därför har man fått vända sig till männen. Det är egentligen bara på en punkt man verkligen haft hjälp av den kvinnliga befolkningen och det har varit just på det sexuella området. Det har blivit det speciella fältet för de kvinnliga samarbetsmännen och därför kommer männen lätt att göra den slutsatsen att kvinnorna äro mera moraliskt förfallna eller asociala än männen. Men det är naturligtvis inte riktigt.

Soldats fråga är intressant även ur den synpunkten, att man lika ofta från kvinnligt håll hör rakt motsatta påståenden: Den nuvarande krisen är mansamhällets bankrutt. Hade kvinnorna fått större inflytande i rådslagen skulle en katastrof som den, som världen nu upplever, aldrig ha inträffat. Man menar då i allmänhet att kvinnorna står livet närmare, att kvinnans modersinstinkt o s. v. förbjuder henne att begå råheter av den typen som nu i 11 år praktiserats i Tyskland och längre eller kortare tid i andra länder. Enligt denna uppfattning är det männen som äro asociala och borde uppfostras. Mot detta påstående kan man invända att kvinnorna kunna vara precis lika sadistiska och djävulskt grymma som männen och att deras motståndskraft mot suggestionen med största säkerhet varken är större eller mindre än männens. Kanske är det så att kvinnorna i världen just nu ha mindre motståndskraft mot suggestion än männen, men det beror i så fall inte på deras natur utan deras uppfostran. I regel få kvinnorna i mindre utsträckning än männen lära sig själva taga ansvar, granska och kritisera, vilket kan göra dem till massmänniskor.

Som svar på Soldats fråga skulle jag alltså vilja säga: Kriget har lärt oss att både männens och kvinnornas etiska fostran borde ges större pregnans och bestämdare målsättning.

Torgny T:son Segerstedt

Torgny T:son Segerstedt.

Den kvinnliga trolösheten i samband med krig och ockupation är ett betydligt mindre socialt problem än det som uppstår kring deras barn, vilka sannolikt kommer att bilda en pariaklass.

